

חומש רס"י משולב

פרשת בהעלותך, במדבר ח - יב, קל"ז פסוקים

פרק ח

(א) וידבר יקוק אל־משה לאמר:

(ב) דבר אל־אֶהֱרֹן ואֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהֵעֲלִיתְךָ אֶת־הַנִּזְהָרִים אֶל־מֹולִי פְנֵי הַמִּנְזָה יֵאָדְרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת:

(ב) דבר אל־אֶהֱרֹן ואֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהֵעֲלִיתְךָ אֶת־הַנִּזְהָרִים כְּהַעֲלֹתְךָ. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייר, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות. כהעלותך. על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב. -

אל־מֹולִי פְנֵי הַמִּנְזָה אל מול נר אמצעי שאינו בקנים, אלא בגוף של מנורה יֵאָדְרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת. ששה שעל ששת הקנים, שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי, הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי. ולמה, כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך:

(ג) ויעש בן אֶהֱרֹן אֶל־מֹולִי פְנֵי הַמִּנְזָה הַעֲלָה גִרְתִּיךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקוֹק אֶת־מֹשה: ויעש כן כהן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה:

(ד) וזה מעשה המנורה שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע לפי שנתקשה בה, לכך נאמר 'זוה' מְקֻשָּׁה זָהָב מְקֻשָּׁה. בטד"ו"ץ בלע"ז [עשוי בהכאה] לשון דא לדא נקשן (דניאל ה, ו). עשת של ככר זהב היתה, ומקיש בקורנס וחותר בכשיל לפשט אבריה כתקונן, ולא נעשית אברים אברים ע"י חבור עֲדִירְכָה עֲדִירְכָה* מְקֻשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְקוֹק אֶת־מֹשה כתבנית אשר הראהו בהר, כמו שנאמר (שמות כה מ) וראה ועשה בתבניתם וגו' בְּן עֶשֶׂה אֶת־הַמִּנְזָה. מי שעשאה. ומדרש אגדה, ע"י הקדוש ברוך הוא נעשית מאליה:

עד ירכה על פרכה. ירכה היא השידה שעל הרגלים, חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים:

עד ירכה על פרכה. כלומר גופה של מנורה כולה וכל התלוי בה:

עד ירכה. שהוא אבר גדול:

עד פרכה. שהוא מעשה דק שבה, הכל מקשה. ודרך עד לשמש בלשון זה, כמו (שופטים טו ה) מגדיש ועד קמה ועד כרם זית: פ

(ה) וידבר יקוק אל־משה לאמר:

(ו) קח את־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קח את הלוויים. קחם בדברים, אשריכם שתזכו להיות שמיים למקום וְטַהַרְתָּ אֹתָם:

(ז) וְכִהַתְעִשָּׂה לָהֶם לְטַהַרְתָּם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת של אפר הפרה, מפני שמאי מתים שבהם וְהַעֲבִירוּ תַעֲרֵל עַל־כָּל־בְּשָׂרָם מצאתי בדברי רבי משה הדרשן, לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו עבודה זרה והיא קרויה זבחי מתים, והמצורע קרוי מת, הזקיקם תגלחת כמצורעים וְכַבְּסוּ בְּגֵדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ:

(ח) וְלָקַחְו פָּר בֶּן־בָּקָר והוא עולה, כמו שנאמר (להלן פס' יב) ועשה את האחד עולה, והוא קרבן צבור בעבודה זרה ומנחתו סֶלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וּפְרִי־שָׁנִי כְּבָבָקֵךְ תִּקַּח לְחֻטָּאת: ופר שני. מה תלמוד לומר שני, לומר לך, מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת. ובזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים. ואומר אני שהוראת שעה היתה, ששעיר היה להם להביא לחטאת עבודה זרה עם פר העולה:

(ט) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֱהֵל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לפי שהלוויים נתנים קרבן כפרה תחתיהם, יבואו ויעמדו על קרבנם ויסמכו את ידיהם עליהם:

(י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְקוֹק וְסַמְכוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל הַלְוִיִּם:

(יא) וְהִנִּיף אֶהֱרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה* לִפְנֵי יְקוֹק מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִיף לְעֵבֶד אֶת־עֲבֹדַת יְקוֹק:

והניף להכן את הלוויים תנופה. כדרך שאשם מצורע טעון תנופה ח'. שלש תנופות נאמרו בפרשה זו, הראשונה לבני קהת, לכך נאמר במ והיו לעבוד את עבודת ה', לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם הארון והשלחן וגו'. השניה לבני גרשון, לכך נאמר במ תנופה לה', שאף עליהם היתה עבודת הקודש יריעות וקרסים הנראים בבית קדש הקדשים, והשלישית לבני מררי:

(יב) וְהַלְוִיִּם יְסַמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וְעִשָּׂה אֶת־הָאֱחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֲחָד עֹלָה לִיקוֹק לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם: (יג) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֶהֱרֹן וְלִפְנֵי בְנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לִיקוֹק: (יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִיוּ לִי הַלְוִיִּם:

* שני

(טו) וְאֶחָרֵיכֶן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לְעֵבֶד אֶת־אֱהֵל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה:

(טז) כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים למשא נתונים לשיר הַמְּחָה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטָרַת פְּתִיחַת כְּלִדְחָם בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי:

(יז) כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֲדָם וּבְבַהֲמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַקְּדַשְׁתִּי אֹתָם לִי כִּי לֹא כָּל כְּכוֹר. שלי היו הבכורות בקו הדיון, שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים ולקחתי אותם לי עד שטעו בעגל, ועכשיו ואקח את הלוויים:

(יח) וְאֶקַּח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יט) וְאֶתְּנָה וְגו'. חמשה פעמים נאמר 'בני ישראל' במקרא זה, להודיע חבתן שנפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה, וכך ראיתי בבראשית רבה אֶת־הַלְוִיִּם נִתְּנִים לְאֶהֱרֹן וְלַבְּנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֵבֶד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֱהֵל מוֹעֵד וְלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:

(ו) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא: לפני משה ולפני אהרן. כששניהם יושבין בבית המדרש באו ושאלום. ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא היה יודע, אהרן מנין לו:

(ז) ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגדע* לבלתי הקריב את קרבן יקוק במקדו בתוך בני ישראל:

למה נגדע. אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה. אמרו לו יזרק הדם עלינו ככהנים טהורים ויאלץ הבשר לטהורים. אמר להם עמדו ואשמעה, כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה. וראויה היתה פרשה זו להאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות ע"י זכאי:

(ח) ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה יקוק לכם: פ (ט) וידבר יקוק אל משה לאמר:

(י) דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כיהיה טמא לנפש או בדרדף רחוקה נקוד עליו, לומר לא שרחוקה ודאי, אלא שהיה חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיתה. פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין שם יום טוב, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליקוק:

(יא) בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלוהו: (יב) לאישארו ממנו עד בקר ועצם לא ישברבו כבלחכת הפסח יעשו אתו: (יג) והאיש אשר הוא טהור וברדף לא יהיה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה בין קרבן יקוק לא הקריב במקדו חטאו ישא האיש ההוא:

(יד) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליקוק כחקת הפסח וכמשפטו בן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולא יורח הארץ: וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד, תלמוד לומר חקה אחת וגו', אלא כך משמעו, וכי יגור אתכם גר ובא עת לעשות פסח עם חבריו, כחקה וכמשפט יעשה: פ

רביעי

(טו) וביום הקים את המשכן פסה הענין את המשכן לאהל העדת המשכן העשוי להיות אהל ללוחות העדות ובערב יהיה על המשכן כמו הווה על המשכן, וכן כל לשון הפרשה במראדאש עד בקר:

(טז) בן יהיה תמיד הענין יכסנו ומראדאש לילה:

(יז) ולפי העלות הענין כתרוממו אסתלקות, וכן ונעלה הענין. ולא יתכן לכתוב ולפי עלות הענין ועלה הענין, שאין זה לשון סלוק אלא צמוח ועלייה, כמו (מלכים א' יח מד) והנה עב קטנה ככף איש עולה מים מעל האהל ואתרי בן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישבדשם הענין שם יחנו בני ישראל:

(יח) על פי יקוק יסעו בני ישראל שנינו במלאכת המשכן, כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענין מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, תקעו והריעו ותקעו ולא היה מהלך עד שמשעה אומר קומה ה', ונסע דגל מחנה יהודה, זו בספרי ועל פי יקוק יחנו כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענין מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה, ולא היה נפרש עד שמשעה אומר שובה ה' רבבות אלפי ישראל, הוי אומר על פי ה' וביד משה כל ימי אשר ישכן הענין על המשכן יחנו:

ולא יהיה זכני יסרכל נגף. שלא יצטרכו לגשת אל הקודש, שאם יגשו יהיה נגף:

(כ) ויעש משה ואהרן וכל עדת בני ישראל ללוים ככל אשר צוה יקוק את משה ללוים כך עשו להם בני ישראל. משה העמידן, ואהרן הניפן, וישראל סמכו את ידיהם:

(כא) ויתחטאו הלוים וכבסו בגדיהם ויגף אהרן אתם תנופה לפני יקוק ויכפר עליהם אהרן לטהרם:

(כב) ואתרי בן באו הלוים לעבד את עבדתם באהל מועד לפני אהרן ולפני בניו כאשר צוה יקוק את משה על הלוים בן עשו להם. להגיד שבח העושין והנעשה בהן, שאחד מהן לא עכב: ס

(כג) וידבר יקוק אל משה לאמר:

(כד) זאת אשר ללוים שנים פוסלים בהם, ואין המומים פוסלים בהם מבין חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד. ובמקום אחר אומר (לעיל ד ג) מבן שלשים שנה, הא כיצד, מבן כ"ה בא ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים, ובן שלשים עובד, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, ששוב אינו רואה:

(כה) ומבין חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד. עבודת משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון גלות, וזהו ושרת את אחיו - עם אחוה, כתרוממו:

(כו) ושרת את אחיו באהל מועד לשומר משמרת לחנות סביב לאהל, ולהקים ולהוריד בשעת המסעות ועבדה לא יעבד ככה תעשה ללוים במשמרתם: פ

*

שלישי

פרק ט

(א) וידבר יקוק אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר: כחוק הכאסון. פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה. ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד:

(ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. אף בשבת, במועדו אף בטומאה:

(ג) בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במקדו ככל חקתי אלו מצות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה וככל משפטיו אלו מצות שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים למצה ולביעור חמץ. [מצות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה. שעל גופו, צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו. שחוף לגופו, מצה וביעור חמץ] תעשו אתו:

(ד) וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח. מה תלמוד לומר, והלא נאמר (ויקרא כג מד) וידבר משה את מועדי ה', אלא כשמע פרשת מועדים מסיני, אמרה להם, וחזר והזהירם בשעת מעשה:

(ה) ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יקוק את משה בן עשו בני ישראל:

(ט) וּבְהִתְבָּאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצָּר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְם בְּחֻצְוֹת וּנְזַפְרֹתֶם לִפְנֵי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:

(י) וּבַיּוֹם שִׁמַּחְתֶּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בְּחֻצְוֹת עַל עַלְתֵיכֶם בְּקִרְבֵּן צְבוּר הַכְּתוּב מִדְּבַר וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם. מֵאֵן לַמְדָנוּ מַלְכוּת עִם זְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, שְׁנֵאֵמַר וְתִקְעֶתֶם הִרֵי שׁוֹפְרוֹת, לְזַכְרוֹן הִרֵי זְכוּרוֹת, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם זֶה מַלְכוּת וְכו': פ

*

חמישי

(יא) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַעֲשָׂרִים בַּחֲדָשׁ נִעְלָה הָעֵנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת: כְּחֹלֶשׁ הַשָּׁנָה. נִמְצְאוּת אֹמֵר שְׁנַיִם עֶשְׂרִי חֹדֶשׁ חָסַר עֶשְׂרֵי יָמִים עָשׂוּ בְּחֻרְבּוֹ, שֶׁהִרֵי בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ סִיּוֹן חָנוּ שָׁם, וְלֹא נִסְעוּ עַד עֶשְׂרִים בְּאַיִר לְשָׁנָה הַבֹּאֵה:

(יב) וַיִּסְעוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִסְעֵיהֶם כַּמְּשֻׁפֵּט הַמְּפֹרָשׁ לְמַסַּע דְּגִלְהָם, מִי רֵאשׁוֹן וְמִי אַחֲרוֹן בְּמִדְבַר סִינַי וַיִּשְׁכְּנוּ הָעֵנָן בְּמִדְבַר פָּאֲרָן. קִבְּרוֹת הַתְּאוֹה בְּמִדְבַר פָּאֲרָן הִיָּה, וְשֵׁם חָנוּ מִמַּסַּע זֶה:

(יג) וַיִּסְעוּ בְּרֵאשִׁיטָה עַל־פִּי יְקֹוֹק בְּיַד־מֹשֶׁה: (יד) וַיִּסְעוּ דָגֵל מַחֲנֵה בְּנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשִׁיטָה לְצַבָּאוֹתָם וְעַל־צַבָּאוֹ נְחֻשׁוֹן בְּדַעַמְיָדָב: (טו) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר נִתְנָאֵל בְּדַעַיֶרֶ: (טז) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בְּדַחְלֹן:

(יז) וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנִסְעוּ בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נִשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן: וְהוֹדֵד הַמַּשְׁכָּן. כִּיּוֹן שְׁנוּסַע דְּגֵל יְהוּדָה נִכְנַסוּ אַהֲרֹן וּבְנָיו וּפְרָקוּ אֶת הַפְּרוּכֹת וְכִסּוּ בָהּ אֶת הָאֲרוֹן, שְׁנֵאֵמַר (לְעִיל ד ה) וְבָא אַהֲרֹן וּבְנָיו בְּנוֹסַע הַמַּחֲנֵה, וּבְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי פּוֹרְקִין הַמַּשְׁכָּן וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בַּעֲגָלוֹת וְנוֹסַעִים, וְהָאֲרוֹן וְכִלֵּי הַקֹּדֶשׁ שֶׁל מֹשֶׁה בְּנֵי קֵהַת עוֹמְדִים מְכֻסִּין וְנֹתוּנִין עַל הַמוֹטוֹת עַד שֶׁנִּסְעוּ דְּגֵל מַחֲנֵה רֵאוּבֵן, וְאַחַר כֵּךְ נִסְעוּ הַקֵּהֲתִים: ס

(יח) וְנִסְעוּ דָגֵל מַחֲנֵה רֵאוּבֵן לְצַבָּאוֹתָם וְעַל־צַבָּאוֹ אֱלִיאָזָר בְּדַשִׁיאוֹר: (יט) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאֵל בְּדַעַיֶרֶשֶׁדִי: (כ) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי גַד אֱלִיסָפָר בְּדַדְעוֹאֵל:

(כא) וְנִסְעוּ הַקֵּהֲתִים נִשְׂאֵי הַמַּקְדָּשׁ נוֹשְׂאֵי הַדְּבָרִים הַמְּקוּדָשִׁים וְהַקִּימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאָם: וְהַקִּימוּ אֶת הַמַּשְׁכָּן. בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי, שֶׁהִיוּ קוֹדְמִים לָהֶם מִסַּע שְׁנֵי דְגָלִים, הִיוּ מְקִימִין אֶת הַמַּשְׁכָּן, כְּשֶׁהִיָּה הָעֵנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַחֲנִיָּה נִרְאָה בְּדָגֵל מַחֲנֵה יְהוּדָה וְהֵם חוֹנִים, וְעַדִּין בְּנֵי קֵהַת בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דְגָלִים הָאַחֲרוֹנִים, הִיוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי מְקִימִין אֶת הַמַּשְׁכָּן, וְכִשְׁבָּאִים בְּנֵי קֵהַת מוֹצֵאִים אוֹתוֹ עַל מְכוּנָה, וּמְכַנְסִין בּוֹ אַהֲרֹן וְהַשְׁלַחַן וְהַמְּנוֹרָה וְהַמַּזְבְּחוֹת, וְזֶה מִשְׁמַעוֹת הַמַּקְרָא, וְהַקִּימוּ מְקִימֵי הַמַּשְׁכָּן אוֹתוֹ עַד טֵרַם בּוֹאֵם שֶׁל בְּנֵי קֵהַת: ס

(כב) וְנִסְעוּ דָגֵל מַחֲנֵה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְצַבָּאוֹתָם וְעַל־צַבָּאוֹ אֱלִישַׁמֶּעַ בְּדַעַיֶרֶ: (כג) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גְּמִלְיָאֵל בְּדַפְדָּהצוֹר: (כד) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִיהֶן בְּדַגְדְּעוֹנִי: ס

(כה) וְנִסְעוּ דָגֵל מַחֲנֵה בְּנֵי־דָן מֵאַסָּפָר לְכָל־הַמַּחֲנֹת תַּלְמוּד יְרוּשָׁלַיִם לִפִּי שֶׁהִיָּה שְׁבֻטוֹ שֶׁל דָן מְרֻבָּה בְּאוֹכְלוֹסִין הִיָּה נוֹסַע בְּאַחֲרוֹנָה וְכֹל מִי שֶׁהִיָּה מֵאַבְד דְּבַר הִיָּה מַחֲזִירוֹ לוֹ. אֲתִיָּא כִּמְאֵן דְּאִמְרַ כְּתִיבָה הִיָּו מֵהַלְכִין, וּמְפִיק לָהּ מִן (לְעִיל ב יז) כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵן יִסְעוּ. וְאִית דְּאִמְרֵי קַוּוֹרָה הִיָּו מֵהַלְכִין, וּמְפִיק לָהּ מִן מֵאַסָּפָר לְכָל הַמַּחֲנֹת לְצַבָּאוֹתָם וְעַל־צַבָּאוֹ אֲחִיעֶזֶר בְּדַעַיֶרֶ: עִמְשִׁי־דִי:

(יט) וּבְהִתְבָּאוֹת הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְקֹוֹק וְלֹא יִסְעוּ:

(כ) וַיֵּשׁ כְּלוֹמַר וּפְעָמִים אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן יָמִים מְסַפְּרֵי יָמִים מוֹעֲטִים עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְקֹוֹק יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְקֹוֹק יִסְעוּ:

(כא) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה הָעֵנָן מְעַרְב עַד־בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעֵנָן בְּבֹקֶר וְנִסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה הָעֵנָן וְנִסְעוּ:

(כב) אֲרִימִים אֲרִיחֵשׁ אוֹרִימִים שְׁנָה, כְּמוֹ (וִיקָרָא כה כט) יָמִים תִּהְיֶה גְּאוּלוֹתוֹ בְּהִתְבָּאוֹת הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לְשָׁכְנוֹ עֲלָיו יַחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבְהִעָלָתוֹ יִסְעוּ:

(כג) עַל־פִּי יְקֹוֹק יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְקֹוֹק יִסְעוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְקֹוֹק שְׁמֹרוֹ עַל־פִּי יְקֹוֹק בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

פרקי

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי־מֹשֶׁה לְאָמְרוֹ:

(ב) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֻצְוֹת זָסָף עֶשֶׂה לָךְ. שִׁהְיִו תוֹקְעִין לִפְנֵיךְ כְּמִלְךָ, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר (דְּבָרִים לג ה) וְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ. עֶשֶׂה לָךְ. מִשְׁלַךְ. [עֶשֶׂה לָךְ. אֲתָה עוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם וְלֹא אַחֲרָי] מִקְּשָׁה תַעֲשֶׂה אֲתָם מִקְּשָׁה. מֵהַעֲשֵׂת תַעֲשֶׂה בְּהַקְשַׁת הַקּוֹרֵנֶס וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדֻה כְּשֶׁתִּרְצֶה לְדַבֵּר עִם הַסְּנֵהדְרִין וְשֵׁאֵר הָעָם וְתִקְרָא לְאִסּוֹף אֵלֶיךָ, תִּקְרָא עַ"י חֻצְוֹת וְלִמְסַע אֶת־הַמַּחֲנֹת. בְּשַׁעַת סְלוֹק מַסַּעוֹת תִּתְקַעוּ בָהֶם לְסִימָן, נִמְצְאוּת אֲתָה אֹמֵר עַל פִּי שְׁלֹשָׁה הִיוּ נוֹסַעִים, עַל פִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַ"פ מֹשֶׁה, וְעַל פִּי חֻצְוֹתֶיךָ**:

(ג) וְתִקְעוּ בְּהֵן וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כְּלֵהֲעֵדָה אֲלֵפְתַח אֶהֱל מוֹעֵד: וְתִקְעוּ כְּהֵן. בְּשִׁתִּיָּהן, וְהוּא סִימָן לְמִקְרָא הָעֵדָה, שְׁנֵאֵמַר וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כֹּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד:

(ד) וְאִם־בְּאַחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים רֵאשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: וְאִם כַּלְחַת יִתְקַעוּ. הוּא סִימָן לְמִקְרָא הַנְּשִׂאִים, שְׁנֵאֵמַר וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים. וְאִף הֵן יַעֲיִדְתֶּן אֶל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד, וּמִגְזֵרָה שׁוֹה הוּא בָּא בִּסְפָרִי:

(ה) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים קְדָמָה: וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה. סִימָן מַסַּע הַמַּחֲנֹת תְּקִיעַה תְּרוּעָה וְתִקְעֶה, כֵּךְ הוּא נִדְרָשׁ בְּסִפְרֵי מִן הַמַּקְרָאוֹת הַיְתִירִים:

(ו) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים תִּימְנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמִסְעֵיהֶם:

(ז) וּבְהַקְהִיל אֶת־הַקְּהָל תִּתְקַעוּ וְלֹא תְרוּעָה:

וּבְהַקְהִיל אֶת הַקְּהָל וְגו'. לִפִּי שֶׁהוּא אֹמֵר וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וְלִמְסַע אֶת הַמַּחֲנֹת, מֵהַ מִקְרָא הָעֵדָה תוֹקַע בְּשְׁנֵי כְּהִנִּים וּבְשִׁתִּיָּהן, שְׁנֵאֵמַר וְתוֹקַע בְּהֵן וְגו', אִף מַסַּע הַמַּחֲנֹת בְּשִׁתִּיָּהן, יִכּוֹל מֵהַ מַסַּע הַמַּחֲנֹת תוֹקַע וּמְרִיעַ וְתוֹקַע אִף מִקְרָא הָעֵדָה תוֹקַע וּמְרִיעַ וְתוֹקַע, וּמַעֲתָה אֵין חִילוּק בֵּין מִקְרָא הָעֵדָה לְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנֹת, תַּלְמוּד לּוֹמֵר וּבְהַקְהִיל אֶת הַקְּהָל וְגו', לִימַד שֶׁאֵין תְּרוּעָה לְמִקְרָא הָעֵדָה, וְהוּא הַדִּין לְנִשְׂאִים. הִרִי סִימָן לְשִׁלְשֶׁתָם, מִקְרָא הָעֵדָה בְּשִׁתִּים, וְשֵׁל נִשְׂאִים בְּאַחַת, וְזוֹ זִוּוֹ אֵין בָּהֶם תְּרוּעָה, וּמַסַּע הַמַּחֲנֹת בְּשִׁתִּים עַ"י תְּרוּעָה וְתִקְעֶה:

(ח) וּבְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ וּבְנֵי אַהֲרֹן יִתְקַעוּ. בְּמִקְרָאוֹת וּבְמַסַּעוֹת הִלְלוּ בְּחֻצְוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

(כו) וְעִלְצָבָא מִטָּה בְּנֵי אֲשֶׁר פָּגְעִיאל בְּדַעְבְּרָן: (כו) וְעִלְצָבָא מִטָּה בְּנֵי נִפְתָּלִי אַחִירַע בְּדַעְבְּרָן:

(כח) אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל זֶה סֹדֵר מִסְעֵיהֶם לְצִבְאוֹתָם וַיִּסְעוּ. בְּיוֹם הַהוּא נִסְעוּ: ס

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבֵב בְּרֵעֵי אֱלֹהֵי הַמִּדְבָּר חֲתָן מִשֶּׁה חֹזֵק. הוּא יִתְרוֹ, שְׂנֵאמֶר (שופטים ד יא) מבני חובב חותן משה, ומה תלמוד לומר (שמות ב יח) ותבאנה אל רעואל אביהן, מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. ושמות הרבה [ושני שמות] היו לו, יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה, חובב על שחבב את התורה וכו' נִסְעִים | אֲנַחְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְקֹוֹק אֱתוֹ אֲתָן לָבָם מִיד עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲנֹכִי לֹאֲרָץ, שבמסע זה הראשון נסעו על מנת להכנס לארץ ישראל, אלא שחטאו במתאוננים. ומפני מה שתף משה עצמו עמהם, שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהוא נכנס לכה אֲתָנוּ וְהִטְבְּנוּ לָךְ בְּרִינְקוֹק דְּבַר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל:

(ל) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי לֹא אֵלֶיךָ כִּי אֶסְאֵל־אֶרְצִי וְאֶל־מוֹלְדֹתַי אִם בִּשְׁבִיל נַכְסִי, אִם בִּשְׁבִיל מִשְׁפַּחְתִּי אֵלֶיךָ:

(לא) וַיֹּאמֶר אֶל־נָא תַעֲזֹב אֲתָנוּ אִין נָא אֵלָא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה, שְׁלָא יֵאמְרוּ לֹא נִתְגִּיר יִתְרוֹ מִחֻבָּה, סָבוֹר הִיָּה שִׁישׁ לְגַרִים חֶלֶק בָּאֶרֶץ, עֲכָשִׁי שְׂרָאָה שְׁאִין לָהֶם חֶלֶק הַנִּיחָם וְהֵלֶךְ לוֹ כִּין עַל־כֵּן יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ בְּמִדְבָּר כִּי נָאָה לָךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת עַל אֲשֶׁר יִדְעַת חֲנוּתְנוּ בְּמִדְבָר וְרֵאִיתָ נָסִים וְגִבוֹרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לָנוּ. כִּי עַל כֵּן יִדְעַת. כְּמוֹ עַל אֲשֶׁר יִדְעַת, כְּמוֹ (בראשית לח כו) כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְיָה לְשִׁלָּה בְּנִי, כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם (שם יח ה), כִּי עַל כֵּן בָּאוּ (שם יט ח), כִּי עַל כֵּן רֵאִיתִי פְּנֵיךְ (שם לג י) וְהִיִּיתָ לָנוּ לְעֵינִים. לְשׁוֹן עֵבֶר, כְּתַרְגוּמוֹ. דָּבָר אַחֵר לְשׁוֹן עֵתִיד, כֹּל דָּבָר וּדְבָר שִׁיתְעַלֵּם מֵעֵינֵינוּ תִּהְיֶה מֵאִיר עֵינֵינוּ. דָּבָר אַחֵר שֶׁתֵּהָא חֲבִיב עֵלֵינוּ כְּגִלְגַל עֵינֵינוּ, שְׂנֵאמֶר (דברים י יט) וְאֵהֲבַתֶּם אֶת הַגֵּר:

(לב) וְהִיָּה בְּרִיתְךָ עִמָּנוּ וְהִיָּה הַטוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְקֹוֹק עִמָּנוּ וְהִטְבְּנוּ לָךְ. מֵה טוֹבָה הִטְבִּיב לּוֹ, אִמְרוּ כִשְׁהוּ יִשְׂרָאֵל מִחֲלֻקֵּי אֶת הָאֶרֶץ הִיָּה דוֹשְׁנָה שֶׁל יִרְחוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵמָה עַל חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵמָה וְהִנִּיחוּהוּ מִלְחָלוֹק, אִמְרוּ מִי שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֻלְקוֹ הוּא יִטְלֵנוּ, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ נִתְנוּהוּ לְבִנֵי יִתְרוֹ לְיוֹנָדָב בֶּן רַכָּב, שְׂנֵאמֶר וּבְנֵי קְנִי חוֹתֵן מִשָּׁה עֵלוֹ מֵעִיר הַתְּמָרִים וְגו' (שופטים א טז):

(לג) וַיִּסְעוּ מִהָרַץ יְקֹוֹק דְּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים מֵהָלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הִלְכוּ בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁהִיָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲפֵץ לְהַכְנִיסֵם לָאֶרֶץ מִיד וְאֶרְוֹן בְּרִית־יְקֹוֹק נִסְעָה לְפָנֵיהֶם דְּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים זֶה הָאֶרְוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם לְמַלְחָמָה וְבוֹ שְׂבָרֵי לוחות מונחים ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום חנייה לְתוֹרֵר לָהֶם מְנוּחָה:

(לד) וַעֲנֵן יְקֹוֹק עֲלֵיהֶם יוֹמָם שְׁבַע עֲנָנִים כְּתוּבִים בְּמִסְעֵיהֶם, אַרְבַּע מֵאַרְבַּע רֹחוֹת, וְאֶחָד לְמַעְלָה, וְאֶחָד לְמַטָּה, וְאֶחָד לְפָנֵיהֶם מִנְּמִיךְ אֶת הַגְּבוּהָ וּמַגְבִּיָּה אֶת הַנֶּמֶךְ וְהוֹרָג נַחְשִׁים וְעַקְרָבִים בְּנִסְעֵם מִן־הַמִּדְבָּר. מִמְּקוֹם חֲנִיתָן: ס

*

ששי

(לה) וַיְהִי בְּנִסְעֵי הָאֶרֶץ עֶשֶׂה לוֹ סַמְנוֹת מִלְּפָנָיו וּמֵאַחֲרָיו, לומר שאין זה מקומו. ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות וכו' כדאיתא בכל כתיבי הקדש (שבת קטז). וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמְדוּ יְקֹוֹק לִפְנֵי שֶׁהִיָּה מִקְדִּים לְפָנֵיהֶם מֵהָלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הִיָּה מִשָּׁה אֹמֵר עֹמֵד וְהַמְתֵּן לָנוּ

ואל תתרחק יותר, במדרש תנחומא בויקהל וַיִּפְצֹוּ אֱלֹהֵיךָ הַמְּכֹוֹסִין וַיִּנְסוּ מִשְׂנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ: וינסו משנאיך. אלו הרודפים. משנאיך. אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר (תהלים פג, ג) ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו טו:

(לו) וַיִּבְנְהָה יֹאמֶר שׁוֹבָה יְקֹוֹק מִנַּחֵם תִּרְגְּמוּ לְשׁוֹן מִרְגּוּעַ, וְכֵן (ישעיה ל טו) בשובה ונחת תושעון רַבְּבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל. מגיד שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות: פ

פרק יא

(א) וַיְהִי הָעָם כְּמֵתֵאֲנָנִים רַע בְּאֲזֵי יְקֹוֹק וַיִּשְׁמַע יְקֹוֹק וַיַּחַר אִפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְקֹוֹק וַתֹּאכַל בְּקִצְהָ הַמִּדְבָּר:

(א) וַיְהִי הָעָם כְּמֵתֵאֲנָנִים אין העם אלא רשעים, וכן הוא אומר (שמות יז ד) מה אעשה לעם הזה, ואומר (ירמיה יג י) העם הרע הזה. וכשהם כשרים קרואים עמי, שנאמר (שמות ה א) שלח את עמי, עמי מה עשיתי לך (מיכה ו ג). כְּמֵתֵאֲנָנִים. אין מתאוננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האיך לפרוש מאחרי המקום, וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד ד) כי תואנה הוא מבקש רַע בְּאֲזֵי יְקֹוֹק תואנה שהיא רעה באזני ה', שמתכוונים שתבא באזני ויקניט. אמרו אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מעניו הדרך וַיִּשְׁמַע יְקֹוֹק וַיַּחַר אִפּוֹ אני הייתי מתכוין לטובתכם, שתכנסו לארץ מיד וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ יְקֹוֹק וַתֹּאכַל בְּקִצְהָ הַמִּדְבָּר. בְּמוֹקְצִין שבהם לשפלות, אלו ערב רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר, בקצינים שבהם ובגדולים:

(ב) וַיַּעֲזֵק הָעָם אֶל־מֹשֶׁה מִשֵּׁל לְמַלְךְ בֶּשֶׂר וּדָם שְׁכַעַס עַל בְּנוֹ, וְהֵלֶךְ הַבֵּן אֲצֵל אוֹהְבוֹ שֶׁל אָבִיו וְאָמַר לוֹ צֵא וּבְקִשׁ עָלַי מֵאַבָּא וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְקֹוֹק וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ. שְׁקַעָה בְּמִקוּמָה בָּאֶרֶץ, שֵׁאִילוֹ חֲזָרָה לֵאחֲת הַרוּחוֹת הִיָּתָה מִקְפֶּלֶת וְהוֹלַכְתָּ כֹּל אוֹתוֹ הַרוּח:

(ג) וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא תִבְעֵרָה כִּי־בְעֵרָה בָּם אֵשׁ יְקֹוֹק:

(ד) וְהָאֶסְפָּרָה אֵלּוֹ עֵרַב רַב, שְׁנֵאֲסַפּוּ אֵלֵיהֶם בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הָתָאוּ וַיִּשְׁבּוּ וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁכְּנוּ. גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכוּ עִמָּהֶם וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בְּשָׂרָה. וְכִי לֹא הִיָּה לָהֶם בֶּשֶׂר, וְהֵלָא כָּבֵר נֹאמֵר (שמות יב לח) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו'. ואם תאמר אכלום, והלא בכניסתם לארץ נאמר (לקמן לב א) ומקנה רב היה לבני ראובן וגו', אלא שמבקשים עלילה:

(ה) וְזָכְרָנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אִם תֹּאמַר שְׂמִצְרַיִם נוֹתְנִים לָהֶם דָּגִים חִינִם, וְהֵלָא כָּבֵר נֹאמֵר (שמות ה יח) ותבן לא ינתן לכם, אִם תִּבֵּן לֹא הִיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חִינִם, דָּגִים הִיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חִינִם, וְמָה אֹמֵר חִינִם, חִינִם מִן הַמִּצּוֹת אֵת הַקְּשָׁאִים אִמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִפְּנֵי מָה הֵמֵן מִשְׁתַּנָּה לְכֹל דָּבָר חוּץ מֵאֵלּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁים לְמִנְיָקוֹת, אֹמְרִים לֵאשָׁה אֵל תֹּאכְלִי שׁוֹם וּבְצֵל מִפְּנֵי הַתִּינּוֹק, מִשֵּׁל לְמַלְךְ וְכוּ', כְּדֵאִיתָא בְּסִפְרֵי. הַקְּשָׁאִים. הֵם קוֹמְבְּרִי"ש בְּלַע"ז [מִלְּפֹנִים] וְאֵת הָאֲבִטָּחִים בּוֹרֵק"ש [אֲבִטָּחִים] וְאֵת־הַחֲצִיר כְּרִישִׁין פּוֹרִיל"ש [כְּרִישִׁין] וְתַרְגּוּמוֹ יֵת בּוֹצִינָא וְכוּ' וְאֵת־הַבְּצָלִים וְאֵת־הַשּׁוּמִים:

(ו) וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אִין כָּל בְּלַתִּי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ. מִן בִּשְׁחַר מִן בַּעֲרָב:

(ז) וְהַמֶּן כְּזֶרַע־גֹּד הוּא מִי שְׂאֵמֵר זֶה לֹא אִמֵר זֶה, יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים בְּלַתִּי אֵל הַמֶּן עֵינֵינוּ, וְהַקֶּב"ה הַכְּתִיב בְּתוֹרָה וְהַמֶּן כְּזֶרַע גֹּד וְגו', כְּלוֹמֵר רָאוּ

באי עולם על מה מתלוננים בני, והמן כך וכך הוא חשוב. כזרע גד. עגול כגיידא זרע אליינדר"א [כוסבר] ועיניו בעיני הברדלח. שם אבן טובה קריסט"ל [בדולח]:

(ח) שטו אין שייט אלא לשון טיול, אישבני"ר [טיול להנאה] בלא עמל העם ולקטו וטחנו ברחים וגו'. לא ירד בריחים ולא בקדירה ולא במדוכה, אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבושלין או רכו במדכיה ובשלו בפרור קדרה ועשו אתו עגות והיה טעמו בטעם לשך השמן:

לשך השמן. לחלוח של שמן, כך פירשו דונש. ודומה לו (תהלים לב, ד) נהפך לשדי בחרבני קיץ. והלמד"י יסוד, נהפך לחלוחי בחרבני קיץ. ורבותינו פרשוהו לשון שדים, אך אין ענין שדים אצל שמן. ואי אפשר לומר לשך השמן לשון (דברים לב, טו) וישמן ישורון, שאם כן היה המ"ם נקוד קמ"ץ קטן וטעמו למטה תחת המ"ם, עכשיו שהמ"ם נקוד פת"ח קטן והטעם תחת הש"ן, לשון שמן הוא, והש"ן הנקודה בקמץ גדול ואינה נקודה בפתח קטן מפני שהוא סוף פסוק. דבר אחר לשך לשון נוטריקון ליש שמן דבש, כעיסה הנלושה בשמן וקטופה בדבש. ותרגום של אונקלוס דמתרגם דליש במשחא, נוטה לפתרונו של דונש, שהעיסה הנלושה בשמן לחלוחית שמן יש בה:

(ט) ובדדת הטל עליהמחנה לילה ירד המן עלי:

(י) וישמע משה אתהעם בכה למשפחתיו משפחות משפחות נאספים ובוכים לפרסם תרעומתן בגלוי. ורבותינו אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם איש לפתח אהלו ויחרף יקוק מאד ובעיני משה רע:

(יא) ויאמר משה אליקוק למה הרעת לעבדך ולמה לארמצתי חן בעיניך לשום אתמשא בל העם הזה עלי:

(יב) האנכי הייתי את בלהעם הזה אםאנכי ילדתיהו כיתאמר אלי שאהו בחיקך שאתה אומר אלי שאהו בחיקך. והיכן אמר לו כן, לך נחה את העם (שמות לב לד), ואומר (שמות ו יג) ויצום אל בני ישראל, על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפים אתכם באשר ישא האמן אתהעם על האדמה אשר נשבעת לאבותי. אתה אומר לי לשאתם בחיקי:

(יג) מאין לי בשר לתת לכלהעם הזה כריבכו עלי לאמר תנהלנו בשר ונאכלה: (יד) לאאוכל אנכי לבדי לשאת אתהעם הזה כי כבד ממני:

(טו) ואםכבה אתעשה לי הרגני נא הרג ואס ככה את עשה לי. תשש כחו של משה כנקבה כשהראוהו הקדוש ברוך הוא הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת. אמר לפניו, אם כן הרגני תחלה אם מצאתי חן בעיניך ואלאראה ברעתי. ברעתם היה לו לכתוב, אלא שכינה הכתוב. וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכינוי ולתקון הלשון: פ

(טז) ויאמר יקוק אלימשה אספהלי שבעים איש מקני ישראל הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי. והזקנים הראשונים היכן היו, והלא אף במצרים ישבו עמהם, שנאמר (שמות ג, טז) לך ואספת את זקני ישראל, אלא באש תבערה מתו. וראוים היו לכך מסיני, דכתיב (שמות כד) ויחזו את האלהים, שנהגו קלות ראש, כנושך פתו ומדבר בפני המלך. וזהו (שם) ויאכלו וישתו, ולא רצה הקדוש ברוך הוא ליתן אבלות במתן תורה, ופרע להם כאן אשר ידעת כיהם זקני העם ושטריו אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם, שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל, עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן ולקחת

אתם קחם בדברים, אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום אלה אהל מועד והתיצבו שם עמך. כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדולה וכבוד ויאמרו חביבין אלה שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקדוש ברוך הוא:

(יז) וירדתי זו אחת מעשר ירידות הכתובות בתורה ודברתי עמך ולא עמהם שם ואצלתי כתרגומו וארבי, כמו (שמות כד, יא) ואל אצילי בני ישראל מדהרוח אשר עליך ושמותי עליהם למה משה דומה באותה שעה, לנר שמונח על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום ונשארו אתך התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טורח בני, שהם טרחנים וסרבנים במשא העם ולאיתשא אתה לבדך. הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל אנכי לבדי:

(יח) ואלהעם תאמר התקדשו הזמינו עצמכם לפורענות, וכן הוא אומר (ירמיה יב, ג) והקדישם ליום הרגה למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני יקוק לאמר מי יאכלנו בשר כייטוב לנו במצרים ונתן יקוק להם בשר ואכלתם:

(יט) לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום:

(כ) עד חדש ימים זו בכשרים שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה, וברשעים הוא אומר הבשר עודנו בין שניהם, כך היא שנויה בספרי, אבל במכילתא שנויה חילוף, הרשעים אוכלין ומצטערין שלושים יום, והכשרים הבשר עודנו בין שניהם עד אשר יצא מאפכם כתרגומו דתקוצון ביה, יהא דומה לכם כאילו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף והיה להם לזרא שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ובדברי רבי משה הדרשן ראיתי שיש לשון שקורין לחרב זרא יען כיימאסתם אתיקוק אשר בקרבכם אם לא שנטעתי שכינתי בניכם, לא גבה לבבכם ליכנס לכל הדברים הללו ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים:

(כא) ויאמר משה ששמאות אלף רגלי לא חש למנות את הפרט שלשת אלפים היתרים. ורבי משה הדרשן פירש שלא בכו אלא אותן שיצאו ממצרים העם אשר אנכי בקרב ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים:

(כב) הוצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם אתכלהגי הים יאסף להם ומצא להם: פ

הלאן ובקר ישחט. זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים, הוצאן ובקר וגו', הכל כמשמעו, מי יספיק להם, כענין שנאמר (ויקרא כה, כו) ומצא כדי גאולתו. ואיזו קשה, זו או (להלן כ י) שמעו נא המורים, אלא לפי שלא אמר ברבים חיסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו, וזו של מריבה היתה בגלוי, לפיכך לא חיסך לו הכתוב.

רבי שמעון אומר, חס ושלוש לא עלתה על דעתו של אותו צדיק, כי מי שכתוב בו (לקמן יב ז) בכל ביתי נאמן הוא, יאמר אין המקום מספיק לנו, אלא כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים, ואחר כך תהרוג אומה גדולה כזו, הוצאן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו, ותהא אכילה זו מספקת עד עולם, וכי שבחך הוא זה, אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחתוך ראשך. השיבו הקדוש ברוך הוא ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי, הטוב בעיניך שיד ה' תקצר בעיניהם, יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ואל תהי ידי קצרה לפנייהם אפילו שעה אחת:

(כג) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי מֹשֶׁה הִיךְ יְקֹוֹק תִּקְצֹר עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרְךָ דְּבָרֵי אִסְלָא:

עתה תראה היקרך דברי. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר אי אפשר לעמוד על התפל, מאחר שאין מבקשים אלא עלילה לא תספיק להם, סופן לדון אחרך, אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה, יאמרו דקה בקשנו, ואם אתה נותן להם דקה, יאמרו גסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו, דגים וחגבים בקשנו, אמר לו אם כן יאמרו שקצרה ידי. אמר לפניו הריני הולך ומפייסן. אמר לו עתה תראה היקרך דברי, שלא ישמעו לך. הלך משה לפייסן אמר להם היד ה' תקצר, (תהלים עח, כ) הן הכה צור ויזובו מים וגו' הגם לחם יוכל תת, אמרו פשרה היא זו, אין בו כח למלאות שאלתנו. וזהו שנאמר ויצא משה וידבר אל העם, כיון שלא שמעו לו ויאסף שבעים איש וגו'.

(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבָרֵי יְקֹוֹק וַיֹּאסֹף שְׁבַע־עִים אִישׁ מִזְקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל:

(כה) וַיֵּרֶד יְקֹוֹק בְּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר עָלִיו וַיִּתֵּן עַל־שְׁבַע־עִים אִישׁ הִזְקֵנִים וַיְהִי בְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הַרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסְפוּ. לֹא נִתְנַבְּאוּ אֲלֵא אוֹתוֹ הַיּוֹם לְבַדּוֹ, כִּךְ מְפֹרֵשׁ בַּסְּפָרִי. וְאוֹנְקְלוֹס תִּרְגַּם וְלֹא פִסְקִין, שְׁלֹא פִסְקָה נְבוּאָה מֵהֵם:

(כו) וַיִּשְׁאַרְוּ שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים מֵאוֹתָן שֶׁנִּבְחָרוּ. אִמְרוּ אֵין אֲנוּ כְדֹאֵין לְגַדּוּלָה זוּ בְּמַחְנֶה שֵׁם הָאֱחָדוּ אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיָּדָד וַתִּנַּח עֲלֵהֶם הַרוּחַ וְהִמָּה בְּכַתְּבִים* וְלֹא יֵצְאוּ הָאֱלֹהִים וַיִּתְנַבְּאוּ בְּמַחְנֶה:

והמה ככהנים. במבוררים שבהם לסנהדרין, ונכתבו כולם נקובים בשמות, וע"י גורל, לפי שהחשבונו עולה לי"ב שבטים, ששה ששה לכל שבט ושבט חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה, אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה, נטל שבעים ושנים פתקין וכתב על שבעים זקן, ועל שנים חלק וברר מכל שבט ושבט ששה, והיו שבעים ושנים. אמר להם טלו פתקיהם מתוך קלפי, מי שעלה בידו זקן, נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום לא חפץ בך.

(כז) וַיִּרְץ הַנְּעָר יֵשׁ אֹמְרִים גֵּרָשׁוֹם בֵּן מֹשֶׁה הִיךְ וַיִּגְדַּל לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיָּדָד מִתְנַבְּאִים בְּמַחְנֶה:

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּרְנֹנִי מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחַרְיוֹ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה בְּלֹאֵם. הִטַּל עֲלֵיהֶם צִרְכֵי צָבוֹר וְהֵם כְּלִים מֵאֵלֵיהֶם. דָּבַר אַחַר תַּנַּם אֶל בֵּית הַכֹּהֵן, לְפִי שֶׁהֵיוּ מִתְנַבְּאִים מִשֶׁה מֵת וַיְהוֹשֻׁעַ מַכְנִיס אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָה:

(כט) וַיֹּאמֶר לֹא מֹשֶׁה הִמְקַנָּא אֶתְּךָ לִי הַקְנֵנִי אֶתְּךָ לִי, הַקְנֵנִי אֶתְּךָ מִקְנָא. לִי, כִּמוֹ בִּשְׂבִילִי. כֹּל לְשׁוֹן קְנָנָה אָדָם הַנּוֹתֵן לֵב עַל הַדְּבָר אוֹ לְנֶקֶם אוֹ לְעִזּוֹר אִינְפְּרִימִינִי* בְּלַע"ז [לְקַחַת בְּמֵרֵץ חֶלֶק בְּדַבָּר], אוֹחַז בְּעוֹבֵי הַמֶּשֶׁא וּמִי יִתֵּן בְּלֵעָם יְקֹוֹק נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְקֹוֹק אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:

*

שביעי

(ל) וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחְנֶה הוּא וְזֻקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ויאסף משה. מפתח אהל מועד. אל המחנה. נכנסו איש לאהלו. ויאסף. לשון כניסה אל הבית, כמו (דברים כב, ב) ואספתו אל תוך ביתך, ואב לכולם (תהלים לט, ז) יצבור ולא ידע מי אוספם, מלמד שלא הביא עליהם פורענות עד שנכנסו הצדיקים איש לאהלו:

(לא) וְרוּחַ נִסְעוּ מֵאֵת יְקֹוֹק וַיִּגְזוּ וַיִּפְרִיחַ, וְכֵן (תהלים צ, י) כִּי גַז חִישׁ, וְכֵן (נחום א, יב) נִגְזַזוּ וְעִבְרַ שְׁלֹיִם מִקְהֵים וַיִּטְשׁוּ וַיִּפְשׁוּ, כִּמוֹ (שמואל א' ל טז) וְהֵנָּם נְטוּשִׁים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ, (יחזקאל כט, ה) וְנִטְשֵׁתִיךְ הַמַּדְבָּרָה עַל־הַמַּחְנֶה בְּדָרְךָ יוֹם זֶה וּבְדָרְךָ יוֹם זֶה סְבִיבוֹת הַמַּחְנֶה וּבְאֲמֹתַיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ. פֹּרוּחוֹת בְּגוֹבָה עַד שֶׁהֵן כִּנְגַד לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כִּדִּי שְׁלֹא יֵהָא טוֹרַח בְּאִסְיַפְתָּן, לֹא לְהַגְבִּיָה וְלֹא לְשַׁחוֹת:

(לב) וַיִּקַּם הָעָם בְּלִהְיוֹם הַהוּא וּבְלִהְיוֹתָם וְכָל־יוֹם הַמַּחְנֶה וַיֹּאסֹפוּ אֶת־הַשִּׁלּוֹ הַמַּמְעִיט אֲסָף עֲשָׂרָה חֲמֵרִים הַמַּמְעִיט. מִי שְׁאוּסֹף פְּחוֹת מְכוּלָם, הַעֲצִלִים וְהַחֲגִרִים, אֲסָף עֲשָׂרָה חֲמֵרִים וַיִּשְׁטָחוּ עֲשׂוּ אוֹתָן מִשְׁטִיחִין מִשְׁטִיחִין לְהֵם שְׁטוּחַ סְבִיבוֹת הַמַּחְנֶה:

(לג) הַבְּשָׂר עוֹדְנָה בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרַם יִכְרַת כְּתַרְגוּמוֹ עַד לֹא פִסַּק. דָּבַר אַחַר אֵינוֹ מִסְפִּיק לְפִסְקוֹ בְּשֵׁנוֹ עַד שֶׁנִּשְׁמַתוֹ יוֹצֵא וְאָף יְקֹוֹק תִּרְהַ בְּעָם וַיִּדְּ יְקֹוֹק בְּעָם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:

(לד) וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם הַמְּקוֹם הַהוּא קְבָרוֹת הַתְּאֵוָה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם הַמַּתְאֵוִים: (לה) מִקְבָּרוֹת הַתְּאֵוָה נִסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיְהִיו בְּחֲצֵרוֹת: פ

פרק יב

(א) וַתְּדַבֵּר מֵרִים וַאֲהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל־אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי־אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח:

ותלכל. אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר (בראשית מב, ל) דבר אישי אדוני הארץ אתנו קשות, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר (בראשית יט, ז) ויאמר אל נא אחי תרעו, (להלן פס' ו) ויאמר שמעו נא דברי, כל נא לשון בקשה:

ותלכל מרים ולהכו - היא פתחה בדבור תחילה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה, ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו, כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חברו:

האשה הכשית - מגיד שהכל מודים ביפיה, כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי:

כושית - בגימטריא יפת מראה:

על אדות האשה - על אודות גירושיה:

כי אשה כשית לקח - מה תלמוד לומר, אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, אבל זאת נאה בכל:

האשה הכשית - על שם נוייה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו נאה כושי, כדי שלא תשלוט בו עין רעה:

כי אשה כשית לקח - ועתה גרשה:

(ב) וַיֹּאמְרוּ הָרַק אֲדָבָר מֹשֶׁה דָּבָר יְקֹוֹק הִנֵּק אָךְ. עֲמוּ לְבַדּוֹ דָּבַר ה' הֲלֹא גַם־בְּנֵי דְבָר וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדֶּרֶךְ אֶרֶץ וַיִּשְׁמַע יְקֹוֹק:

(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ עֲנִיו שֶׁפֶל וְסוּבְלוֹן מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: ס

אָסר נִלְאָתוּ. מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה שיש כח בידי לעזור ואינו עוזרו, הרי נאכל חצי בשרו, שאחיו בשרו הוא. דבר אחר אל נא תהי כמת, אם אינך רופאה בתפלה, מי מסגירה ומי מטהרה, אני אי אפשר לראותה, שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים, וכהן אחר אין בעולם, וזהו אשר בצאתו מרחם אמו:

(ג) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְקֹקֶק לֵאמֹר* אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מתבירו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר כך יבקש שאלותיו:

לֵאמֹר - מה תלמוד לומר, אמר לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, עד שהשיבו ואביה ירק וירק וגו'. רבי אלעזר בן עזריה אומר בארבעה מקומות בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו, כיצא בו (שמות ו, יב) וידבר משה לפני ה' לאמר וגו', מה תלמוד לומר לאמר, השיבני אם גואלם אתה אם לאו, עד שהשיבו עתה תראה וגו'. כיצא בו (לקמן כז טו - טז) וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר, השיבו קח לך (שם פס' יח). כיצא בו (דברים ג, כג) ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, השיבו רב לך:

רַפָּא נָא לָהּ - מפני מה לא האריך משה בתפלה, שלא יהיו ישראל אומרים אחותו נתונה בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה [דבר אחר שלא יאמרו ישראל בשביל אחותו הוא מאריך בתפלה, אבל בשבילנו אינו מאריך בתפלה]:

מַפְטִיר (יד) וַיֹּאמֶר יְקֹקֶק אֶל־מֹשֶׁה וְאָבִיחָה יֶרֶק יֶרֶק בִּפְנֵיהָ הֲלֵא תִּכְלַם שְׂבָעַת יָמִים תִּסְגָּר שְׂבָעַת יָמִים וְלִכְנִישׁ יֶרֶק יֶרֶק כְּפִינִי. ואם אביה הראה לה פנים זועפות הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י"ד יום, אלא דיו לבא מן הדיו להיות כנדון, לפיכך אף בנזיפתו תסגר שבעת ימים מְחִיץ לְמַחְנָה וְאַחַר תִּאֲסֹף. אומר אני כל האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה לך כתוב בו אסיפה לשון הכנסה:

(טו) וְהִסְגַּר מְרִים מְחִיץ לְמַחְנָה שְׂבָעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נִסְעָ עַד־הָאָסֶף מְרִים. זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, שנאמר (שמות ב, ד) ותצב אחותו מרחוק וגו':

(טז) וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מִחֻצֹת וַיִּחַנּוּ בְּמִדְבַר פָּאָרָן: פ

לְלִיל הָעֵרִיבָה: ההדגשה בפסוק היא של דיבור המתחיל ברש"י. * כשיש דיבור ארוך ברש"י, הוא לא שולב בתוך הפסוק אלא נכתב בסופו, אחרי הפסוק (ומסומן ע"י כוכבית*). * כשיש על פסוק אחד ביאורי רש"י קצרים וארוכים, בד"כ הקצרים שולבו בתוך הפסוק, והארוכים נכתבו בסופו, אחרי הפסוק (ומסומנים ע"י כוכבית*).

לעיתים לצורך הרצף שולבו הדיבורים ברש"י כסדר הפסוק, גם כשנדפס בחומשים קודם הדיבור על סוף הפסוק ואח"כ הדיבור על תחילתו, במקרה כזה זה סומן ב- ** בסוף הפסוק. כמו"כ מטבעו של הרש"י המשולב עלולים להיות שינויים קלים בדיבור המתחיל (כגון פתיחת וגו') או במיקומו. את הכללים בהרחבה ניתן לראות במבוא לגיליון פרשת בראשית.

כל הזכויות שמורות. © ניתן להעתיק ולהפיץ ללא כוונת רווח.

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו'.

מהדורת כתב כש"י - ניתן להשיג ב'מערכת שבת' בקול הלשון.

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-13331

ישיב להרה"ג דוד היינמן שליט"א על סיועו בעריכת הגליון

(ד) וַיֹּאמֶר יְקֹקֶק פְּתָאֵם נגלה עליהם פתאום, והם טמאים בדרך ארץ, והיו צועקים מים מים, להודיעם שיפה עשה משה שפרש מן האשה, מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדבור אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־ אֶהְרֹן וְאֶל־מֹרְיָם צָאוּ שְׁלֹשֶׁתְכֶם מגיד ששלשתן נקראו בדבור אחד, מה שאי אפשר לפה לומר ולאזן לשמוע אֶל־אֶהְל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ שְׁלֹשֶׁתָם:

(ה) וַיֵּרֶד יְקֹקֶק בְּעַמּוּד עָנָן יצא יחידי, שלא כמדת בשר ודם. מלך בשר ודם כשיצא למלחמה יוצא באוכלוסין, וכשיצא לשלום יוצא במועטים, ומדת הקדוש ברוך הוא יוצא למלחמה יחידי, שנאמר (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה, ויוצא לשלום באוכלוסין, שנאמר (תהלים סח, יח) רכב אלהים רבوتים אלפי שنان וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֶהְל וַיִּקְרָא אֶהְרֹן וּמֹרְיָם שיהיו נמשכין ויוצאין מן החצר לקראת הדבור וַיִּצְאוּ שְׁנֵיהֶם. ומפני מה משכן והפרדיון ממש, לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, וכן מציונו בנח, שלא בפניו נאמר (בראשית ו, ט) איש צדיק תמים, ובפניו נאמר (בראשית ז, א) כי אותך ראיתי צדיק לפני. דבר אחר שלא ישמע בניפיתו של אהרן:

(ו) וַיֹּאמֶר שְׂמֹעוּ־נָא דְבָרַי אֵין נא אלא לשון בקשה אִם־יְהִיֶה נְבִיאֲכֶם אם יהיו לכם נביאים יְקֹקֶק בְּמִרְאֵה אֱלֹוֹי אֶתְוַדַּע שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון בְּחֻלּוֹם אֶדְבָּרֶבּוּ:

(ז) לֵאבֶן עֵבְדֵי מֹשֶׁה בְּכַל־בֵּיתִי נִאֲמָן הָאֵ:

(ח) פֶּה אֶל־פֶּה אמרתי לו לפרוש מן האשה. והיכן אמרתי לו, בסיני (דברים ה, כז) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמוד עמדי אֶדְבָּרֶבּוּ וּמִרְאֵה וְלֹא בְּחִידָת מראה זה מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי במראת פנים שבו ואיני סותמו לו בחידות. כענין שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יז, ב) חוד חידה וגו', יכול מראה שכינה, תלמוד לומר (שמות לג, כ) לא תוכל לראות את פני וְתִמַּנַּת יְקֹקֶק יְבִיט זה מראה אחרים, כענין שנאמר (שמות לג, כג) וראית את אחורי ומדוע לֹא יִרְאֶתְם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה. אינו אומר בעבדי משה, אלא בעבדי במשה, בעבדי אף על פי שאינו משה, במשה אפילו אינו עבדי, כדאי הייתם לירא מפניו, וכל שכן שהוא עבדי ועבד מלך מלך, היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנינם. ואם תאמרו איני מכיר במעשיו, זו קשה מן הראשונה:

(ט) וַיַּחַר־אֵף יְקֹקֶק בָּם וַיִּלֶּךְ. מאחר שהודיעם סרוחנם גזר עליהם נדוי, קל וחומר לבשר ודם שלא יכעוס על חבירו עד שיודיענו סרוחנו:

(י) וְהָעָנָן סָר מֵעַל הָאֶהְל וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעַת בְּשָׁלֵג וְהָעָנָן סָר והנה מרים מצורעת כשלא, משל למלך שאמר לפדגוג, רדה את בני, אבל לא תדרדנו עד שאלך מאצלך, שרחמי עליו וַיִּפֶן אֶהְרֹן אֶל־מְרִים וְהִנֵּה מְצַרְעַת:

(יא) וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי אֵל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נִוְאלַנּוּ כְּתַרְגוּמוֹ לְשׁוֹן אוֹוִל וְאֲשֶׁר חֲטָאנוּ:

(יב) אֵל־נָא תְהִי אַחֲתָנוּ זו בְּמַת שהמצורע חשוב כמת, מה מת מטמא בביאה, אף מצורע מטמא בביאה אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֻם אֲמוֹ וַיִּאָּבֵל חֲצִי בְּשָׂרוֹ:

אָסר נִלְאָתוּ מִכַּחַם לָמוֹ. אמנו היה לו לומר, אלא שכינה הכתוב. וכן חצי בשרו, חצי בשרנו היה לו לומר, אלא שכינה הכתוב. מאחר שיצאה מרחם אמנו היא לנו כאילו נאכל חצי בשרנו, כענין שנאמר (בראשית לז, כז) כי אחינו בשרנו הוא. ולפי משמעו אף הוא נראה כן, אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת: